

یکشنبه 19 دی 1395 - 07:21

پنجره طلایی به روی ایران باز شده است

شرایط جمعیتی ایران امروز مانند آسیای شرقی دهه ۶۰ تا ۹۰ میلادی است که تولید ناخالص داخلی را ۷ برابر کردند...

شرایط جمعیتی ایران امروز مانند آسیای شرقی دهه ۶۰ تا ۹۰ میلادی است که تولید ناخالص داخلی را ۷ برابر کردند

محمدعبدالاحد نماینده صندوق جمعیت ملل متحد در ایران معتقد است که شرایط جمعیتی ایران امروز، مانند کشورهای آسیای شرقی در دهه ۶۰ تا ۹۰ میلادی است که این کشورها توانستند از طریق بهره‌وری از پنجره جمعیتی، تولید ناخالص داخلی خود را ۷ برابر کنند. بنابراین همه چیز به عزم و اراده و برنامه‌ریزی برای بهره‌مندی از این فرصت طلایی مربوط است. او می‌گوید موقعیت کنونی برای ایران یک فرصت است نه تهدید. حتی پیری جمعیت که هنوز رخ نداده و در آینده تا حدی رخ خواهد داد نشانه افزایش طول عمر ایرانیان است و این یعنی موفقیتی بزرگ. نمی‌دانیم چرا برخی در ایران دوست دارند از موفقیت‌ها و دستاوردهای بزرگ به عنوان نگرانی یاد کنند!

عبدالاحد که خود یک مسلمان مصری است با استناد به آیه ۱۵ سوره مبارکه احقاف می‌گوید فاصله‌گذاری میان فرزندان در قرآن تأکید شده است و برنامه‌های بهداشت باروری و تنظیم خانواده تا ۳۰ درصد از مرگ و میر مادران می‌کاهد اما متأسفانه در ایران طوری قلمداد شده که این سیاست‌ها باعث کاهش فرزندآوری شده است که البته تصویری صد در صد غلط است. کاهش زاد و ولد حاصل تغییرات اجتماعی فرهنگی است نه سیاست‌های بهداشت باروری و تنظیم خانواده.

او با تأکید بر این که سقط جنین در اسلام حرام است و سلامت مادر را به خطر می‌اندازد نسبت به حذف خدمات تنظیم خانواده و تأثیر آن بر افزایش بارداری‌های ناخواسته و افزایش سقط جنین‌های غیر بهداشتی و غیر قانونی و تهدید جان مادران هشدار می‌دهد.

نماینده مسلمان صندوق جمعیت ملل متحد می‌گوید سیاست‌های تنظیم خانواده باعث کاهش خرسندکننده مرگ و میر مادران از شاخص ۱۲۰ به ۱۹ شده است که دستاورد فوق‌العاده‌ای است. نبود ارائه خدمات تنظیم خانواده، متأسفانه سقط جنین‌های غیر بهداشتی و غیر قانونی را افزایش می‌دهد و مجدداً آمار مرگ و میر مادران را بالا می‌برد.

بنابراین نباید با این تصور اشتباه که ارائه خدمات تنظیم خانواده باعث کاهش رشد جمعیت شده است، این خدمات ضروری و بهداشتی را از مادران ایرانی دریغ کرد و مرگ و میر غم‌انگیز مادران و افزایش آمار سقط جنین را سبب شد.

عبدالاحد تأکید می‌کند که ایران اصلاً مشکل جمعیتی ندارد و با توجه به رشد چشمگیر جمعیت ایران در سال‌های اول پیروزی انقلاب اسلامی، ایران از سال ۱۳۸۵ وارد پنجره جمعیتی شده است (یعنی شرایطی که بیش از ۷۰ درصد از افراد یک جامعه در سن فعالیت ۱۶ تا ۶۴ سالگی باشند) که حدود ۴ دهه ادامه دارد و در صورت برنامه‌ریزی صحیح می‌توان بهره‌برداری خوبی از این فرصت طلایی به عمل آورد.

گفتگو با دکتر محمد عبدالاحد نماینده صندوق جمعیت ملل متحد در ایران با این پرسش آغاز شد که:

– یکی از مسئولیت‌های صندوق جمعیت ملل متحد کمک به دولت‌ها برای گرفتن آمار درست و همچنین تجزیه و تحلیل داده‌هاست. درحالی که در ایران دو دیدگاه کاملاً متفاوت هم درباره کمیت جمعیت و هم درباره کیفیت وجود دارد شما چه برنامه‌نظارتی و مشاوره اجرایی یا علمی دارید که دولت ایران بتواند واقعیت اوضاع جمعیت کشور و برنامه‌ریزی‌های لازم را به مردم اعلام کند؟

* قبل از ورود به بحث خیلی خوشحال خواهم شد اگر درباره تبار من و دین من به مردم ایران بگویید. این که مصری و مسلمان هستم و از بسیاری جهات با فرهنگ اسلامی مردم ایران آشنا و مانوسم و در تحلیل شرایط جمعیتی ایران بسیاری از ظرافت‌های اسلامی و عرفی و خانوادگی آن‌ها را می‌دانم و چه بسا شرایط مشابه آن را در خانواده و کشور خودم دیده‌ام. این را مخصوصاً در آغاز گفتگو مطرح کردم که معمولاً ذهنیتی درباره نمایندگان سازمان ملل یا خود سازمان ملل میان مردم دنیا وجود دارد که باعث می‌شود بلافاصله پس از نام UN یک شخصیت و تفکر غربی یا آمریکایی به ذهنشان متبادر شود و گاهی نیز جبهه‌گیری

کنند. به همین دلیل بر زودن این پیشداوری با توضیحی که درباره خودم دادم، تأکید دارم. و اما یکی از مسئولیت‌های UNFPA کمک به دولت‌ها برای جمع‌آوری و تحلیل داده‌های جمعیتی است. در ایران این کار همواره یکی از اولویت‌ها بوده و صندوق جمعیت هم در سرشماری گذشته هم در سرشماری اخیر، دولت ایران را حمایت کرده است. به خصوص در سرشماری آنلاین امسال که ۴۶ درصد از مردم همکاری کردند در کنار دولت حمایت‌های لازم را انجام دادیم.

جمع‌آوری و تولید داده‌های زاد و ولد و داده‌های ثبتي یکی از فعالیت‌های صندوق جمعیت با ثبت احوال ایران و از اولویت‌های ما است و در برنامه جدید این را ادامه می‌دهیم. در واقع صندوق جمعیت ملل متحد، طبق فرمایشات رهبر معظم انقلاب درمورد اهمیت جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها برای رسیدن به مسایل کیفی و کمی جمعیت قدم گذاشته و در کنار دولت فعالیت‌های جدیدی را طراحی کرده که هم در راستای فرمایشات ایشان است هم در راستای برنامه توسعه کشوری ایران و در نهایت رسیدن به اهداف توسعه پایدار. همچنین مقرر شد UNFPA و مرکز آمار ایران همکاری‌هایی با هم داشته باشند برای پایش گزارش‌های کشوری و نیز برای گزارشی که قرار است ایران در ۲۰۱۷ در مورد پیشرفت به سوی اهداف توسعه پایدار ارائه دهد.

به پاسخ سؤال شما توضیحات دیگری نیز اضافه می‌کنم و این که صندوق جمعیت مسئولیت کارگروه پایش و ارزشیابی سازمان ملل متحد را هم بر عهده دارد و گزارش‌های لازمی که قرار است برای توسعه پایدار تهیه شود توسط این کارگروه تهیه می‌شود. این کارگروه در دو جنبه فعالیت می‌کند: جنبه اول کمک‌های فنی ارائه می‌دهیم و با حمایت دفاتر مرکزی و منطقه‌ای می‌توانیم فعالیت خوبی برای تحلیل داده‌ها داشته باشیم و به کشورها کمک کنیم. جنبه دیگر فعالیت‌های ما حمایتی و استفاده از تجربه‌های کشورها است.

درباره داده‌ها و تحلیل داده‌ها نیز وجود دفتر صندوق جمعیت در ایران یکی از نقاط قوت کشور است زیرا این امکان را دارد که با دفاتر صندوق جمعیت در اکثر کشورها و شهرهای بزرگ مثل نیویورک، بانکوک و یا شهرهای بزرگ آفریقا از طریق اتصال به شبکه و با انتقال دانش، بهره‌وری خود را بالا ببرد.

در واقع صندوق جمعیت قرار است به عنوان واسطه‌ای بین دفاتر سازمان ملل و مرکز آمار همکاری کند تا کشور ایران گزارش بهتری از نظر ملی در ژوئن ۲۰۱۷ برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار ارائه دهد.

– سوال دوم را با توجه به توضیحاتی که گفتید و نقش تسهیل‌گرانه و حمایتی و نظارتی که صندوق بر اصلاح فعالیت‌های کمی و کیفی جمعیت در ایران دارد مطرح می‌کنم. سازمان ملل پیش‌بینی بدبینانه‌ای در سال ۲۰۱۰ از جمعیت ایران ارائه داد مبنی بر این که اگر هر زن ایرانی از ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ کمتر از یک فرزند داشته باشد جمعیت ایران رشد منفی خواهد داشت ولی از آنجایی که اساس فرض این محاسبه و نتیجه‌گیری آن نادرست بود، در سال ۲۰۱۲ متن این پیش‌بینی را اصلاح کرد. اما متأسفانه بسیاری از برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها با اتکا به پیام نادرست این گزارش، در کشور انجام شد و حتی مسئولان دولت وقت در جلسات سیاست‌گذاری و نیز در رسانه‌ها به آن پیش‌بینی سراسر غلط استناد کردند و حالا که این اصلاحیه صورت گرفته است بسیار مهم است بدانیم که آیا این اصلاحیه فقط در آن نسخه انجام شد یا به مسئولان و سیاستگذاران ایرانی که با استناد به آن برنامه‌های جمعیتی را دگرگون کردند، نیز ابلاغ شد؟

* در واقع روند کاری ما این است که به تنهایی هیچ داده‌ای را تولید نمی‌کنیم بلکه به مرکز آمار که در واقع متولی جمع‌آوری و تولید داده‌ها است کمک می‌کنیم و مشاوره و حمایت‌های فنی لازم را می‌دهیم تا آنها بتوانند از سازمان‌های متولی دیگر مثل وزارت بهداشت، آموزش و پرورش، سازمان جهاد کشاورزی و... داده‌هایی را که لازم است جمع‌آوری کنند. پس ما فقط در تولید داده‌ها از آنها حمایت می‌کنیم تا داده‌ها از نظر کیفیتی به نحو احسن باشند و در واقع داده‌هایی که از طرف دفتر ما ارائه می‌شوند داده‌هایی هستند که از نظر دولت ایران قابل قبول و تأیید شده هستند.

همچنین نه فقط در مورد میزان زاد و ولد بلکه از داده‌ها و سرشماری‌های بخش سلامت و مسایل جمعیتی حمایت می‌کنیم زیرا داده‌های مسایل جمعیتی محدود به آمار فرزندآوری نیستند.

– حال که شما بر همکاری صندوق با دولت تأکید دارید و همکاری‌هایتان بر اساس آمارهای دولتی و حکومتی است، می‌خواهم درباره رسالت صندوق و وظایفی که شما در پاسداشت اهداف صندوق به عنوان نماینده آن در بسیاری از کشورها از جمله ایران دارید بپرسم. این که اساسنامه و منشور صندوق بر حق باروری آگاهانه هر زوج تأکید می‌کند ولی چند سالی هست که بر اساس سیاست‌های جدید در ایران، آموزش‌های تنظیم خانواده و آگاهی بخشی به قشر جوان و آماده ازدواج در دانشگاه‌ها، شبکه‌های بهداشت و درمان و خانه‌های بهداشت روستایی حذف شده است. وقتی رسالت شما کمک به آموزش جوامع و دولت‌ها در این زمینه است و در عین حال از این حقیقت در ایران آگاه هستید و چه بسا شرایط ایران در حال توسعه با شرایط و تجارب شما در میانمار اشتراکاتی داشته باشد، بفرمایید چگونه اهداف و منشور صندوق را اجرا می‌کنید و تجاربتان را با دولت ایران به اشتراک می‌گذارید؟

* خیلی ممنونم از این سوالی که پرسیدید. چرا که در واقع یکی از اولویت‌های مهم و در واقع منشور صندوق جمعیت، ساختن جهانی است که در آن هر بارداری خواسته، هر زایمان ایمن و استعدادهای هرجوانی شکوفا شود. طبق این منشور یکی از کارهای مهمی که صندوق جمعیت انجام می‌دهد مرتبط با یکی از خصوصی‌ترین حق‌هایی است که هر انسانی دارد، یعنی حقوق باروری. این مرکز فعالیت‌های صندوق جمعیت در تمامی کشورها است و همانطور که در قرآن در آیه ۲۱ سورة الروم ذکر شده: وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ. (و از

نشانه‌های خدا اینکه از نوع خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدانها آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاد آری در این نعمت برای مردمی که می‌اندیشند قطعا نشانه‌هایی است)

همچنین در سوره بقره آیه ۱۸۷ آمده است که هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَ أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ، فعالیت‌های صندوق جمعیت در راستای این سوره‌هاست تا حمایت‌های لازم را به مردم بدهیم برای این که زایمان ایمن داشته باشند و نوزادان سالم به این دنیا بیاورند. کمک‌ها و حمایت‌هایی که ما به زوجها می‌دهیم در راستای این است که خودشان آگاهانه انتخاب کنند که چند فرزند می‌خواهند داشته باشند و فواصل این فرزندآوری چه قدر باشد و عطف به برنامه «آی سی پی دی» که ایران هم آن را امضا کرده و متعهد هست، حق انتخاب بسیار زیاد و مهم است و بر این موضوع تاکید شده است.

صندوق جمعیت توانسته با این نگرش در بسیاری از کشورها، کاهش چشمگیر مرگ و میر مادران را داشته باشد که ایران هم یکی از این کشورهاست. چیز دیگری که می‌خواهم بگویم این است که در اسلام تنظیم خانواده به معنی رعایت فاصله فرزندآوری برای سلامت مادر است. در اسلام حداقل ۳۰ ماه فاصله میان فرزندآوری توصیه شده تا مادر سلامتش برگردد و بتواند شیر دهد:

و وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَ وَضَعَتْهُ كُرْهًا وَ حَمَلُهُ وَ فِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَ أَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَ أَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ (و انسان را نسبت به پدر و مادرش به احسان سفارش کردیم مادرش با تحمل رنج به او باردار شد و با تحمل رنج او را به دنیا آورد و باربرداشتن و از شیرگرفتن او سی ماه است تا آنگاه که به رشد کامل خود برسد و به چهل سال برسد می‌گوید پروردگارا بر دلم بیفکن تا نعمتی را که به من و به پدر و مادرم ارزانی داشته ای سپاس گویم و کار شایسته ای انجام دهم که آن را خوش داری و فرزندانم را برایم شایسته گردان در حقیقت من به درگاه تو توبه آوردم و من از فرمان‌پذیرانم) (سوره احقاف، آیه ۱۵)

ما در تمامی برنامه‌ها این را لحاظ می‌کنیم ولی هیچکدام از برنامه‌های ما اجباری نیست. فقط دانش کافی را در اختیار زوجها قرار می‌دهیم و البته این کار در خلاء یا خفا انجام نمی‌شود. بلکه با همکاری وزارت بهداشت هر کشور و بر اساس نیازهای آنجا، برنامه‌ها را تدوین می‌کنیم تا به کشورها این آگاهی را بدهیم که بتوانند فرزندآوری‌هایشان را تنظیم کنند. پس خدمات تنظیم خانواده چیزی که است که اگر درست ارائه نشود باعث می‌شود که زایمان‌های ناخواسته به وجود آید و زنان جان خود را به خطر بیندازند. مثالی می‌زنم از مادر خودم که در سن بالا به دلیل یک باروری ناخواسته مجبور شد سقط جنین کند و می‌دانیم که سقط جنین در اسلام حرام است و سلامت مادر را به خطر می‌اندازند برای همین در نبود ارائه خدمات تنظیم خانواده، متأسفانه سقط جنین‌های غیر بهداشتی و غیر قانونی افزایش پیدا می‌کند و این کار جان مادران را به خطر می‌اندازد. در ایران تأثیر تنظیم خانواده فقط باعث کاهش جمعیت نبوده است. بلکه دستاورد بسیار مثبتی که داشته این بوده که مرگ و میر مادران کاهش پیدا کرده و از ۱۲۰ در یکصد هزار زایمان به کمتر از ۱۹ در یکصد هزار رسیده که دستاورد بسیار بزرگی است و طبق تحقیقاتی که در تمامی دنیا انجام شده، تنظیم خانواده می‌تواند تا ۳۰ درصد از مرگ و میر مادران جلوگیری کند ولی متأسفانه در ایران این باور هست که تنظیم خانواده در ایران باعث شده زاد و ولد کم شود در حالی که این باور درست نیست. زیرا در ایران کاهش نرخ زاد و ولد چند فاکتور دارد یکی کاهش مرگ و میر مادران، دیگری کاهش مرگ نوزادان و از همه مهم‌تر ارتقای سلامت و در تمامی دنیا تحقیقات نشان داده که وقتی سلامت بالا می‌رود، توسعه انجام می‌شود، زنان تحصیلاتشان بالا می‌رود، شهرنشینی بیشتر می‌شود و در نتیجه زنان فرزندآوری کمتری دارند. در قدیم که شرایط بهداشت و سلامت کمتر فراهم بوده زنان تعداد فرزندان بیشتری به دنیا می‌آوردند چون معلوم نبود چندان‌تایشان زنده می‌ماندند. بنابراین امروزه دیگر آن باور نیست و زنان خودشان می‌خواهند فرزند کمتری به دنیا بیاورند.

نکته دیگری می‌خواهم اضافه و خیلی تاکید کنم: یکی این که ما در هیچ جا هیچ فعالیتی را به تنهایی انجام نمی‌دهیم و تمامی فعالیت‌های ما بر اساس درخواست‌های دولت‌هاست و کارهایی که ما برای تنظیم خانواده می‌کنیم در چارچوب درخواست‌های وزارت بهداشت است. نکته بعدی این که تنظیم خانواده خدمات جداگانه نیست، بلکه بسته خدماتی است که ابعاد مختلفی دارد برای زوجها از زمانی که می‌خواهند ازدواج کنند، مشاوره قبل از ازدواج، مشاوره حین ازدواج، مشاوره برای فرزندآوری و رعایت فاصله میان فرزندآوری، زایمان ایمن و رسیدگی به نوزاد؛ پس تنظیم خانواده یکی از خدمات این بسته است.

و نکته آخر اینکه می‌خواهم حتما متذکر شوید که تنظیم خانواده اصلاً درباره کاهش جمعیت نیست. بلکه حق انتخاب زوجها بر اساس حقوق شخصی‌شان برای فرزندآوری است و این فرزندآوری باید به انتخاب خودشان باشد نه تحمیلی.

ما نه فقط از زوجها برای فرزندآوری حمایت می‌کنیم حتی از زوجها نابارور که خیلی‌هایشان از بیماری‌های مقاربتی و بسیاری بیماری‌های غیرقابل درمان رنج می‌برند و می‌توانند فرزند بیاورند حمایت می‌کنیم و همه این‌ها در چارچوب سیاست تنظیم خانواده است.

- من از توضیحات مفید و کامل شما این طور فهمیدم که صندوق با درک تنوع و تفاوت فرهنگی کشورها و بدون دخالت در امور داخلی، به درخواست دولت‌ها پاسخ می‌دهد. اما در عین حال هر نوع رفتار پرخطر برای زنان مثل بارداری‌های پرخطر، سقط جنین‌های پرخطر، خشونت و تبعیض‌های جنسیتی را هم رد می‌کند. همچنین یکی از راه‌های کنترل و کاهش سقط جنین، خدمات بهداشت باروری و توزیع و سایر تنظیم خانواده است اکنون که وزارت بهداشت برنامه‌ای برای ارائه بسته خدماتی تنظیم خانواده ندارد، صندوق رسالتش را در ایران چگونه انجام می‌دهد؟

* تمامی دفاتر سازمان ملل و خود سازمان ملل اصلاً برای این تأسیس شده‌اند که مردم زندگی بهتری داشته باشند و صلح در

کل جهان برقرار باشد. اما این کار را به اجبار نمی‌توانیم انجام دهیم، این کار با مذاکره و گفتگو می‌تواند انجام شود؛ یعنی همین کاری که صندوق جمعیت می‌کند. در این راستا برای مثال‌هایی که شما دادید باید با تحقیق و ارایه و دسترسی به شواهد علمی که به دولت می‌دهیم بتوانیم با آن‌ها مذاکره کنیم. در مورد وسایل بهداشت باروری بعید می‌دانم که وزارت بهداشت ایران خدماتش را قطع کرده باشد. وزارت بهداشت ایران یکی از سه وزارت بهداشت قوی در منطقه است و در کنار عمان و لبنان است که توانسته‌اند به اهداف توسعه هزاره پنجم که کاهش مرگ و میر مادران بوده برسند و در ایران سرمایه گذاری بسیار بالایی برای رسیدن به خدمات عالی سلامت کشور انجام شده است. ما البته در کنار دولت امکان دسترسی به گزارش‌های علمی را برای گفتمان و رسیدن به خدماتی که گفتید، فراهم می‌کنیم.

منظورتان چه جور گزارش‌هایی و درباره چه مسایلی است که تلاش دارید در اختیار دولت قرار دهید و کمک کنید از اهداف توسعه پایدار دور نشود؟

* در ایران نگرانی خیلی زیادی هست که نرخ باروری (TFR) کاهش یافته و به ۸/۱ رسیده است و ترسی هست از این که این اتفاق چه پیامدهایی دارد. اما این طور نیست. این یک روند عادی است در مسیر تغییر ساختار جمعیتی که ایجاد شده و در واقع در حال حاضر به دلیل برنامه‌ها و راهبردهای درستی که در گذشته انجام شده ایران در جایگاهی قرار گرفته که می‌تواند از فرصت جمعیتی و پنجره جمعیتی استفاده کند. یادی می‌کنم از حضرت امام خمینی(ره) که در زمان خود چه قدر درست و به موقع آن فتوای تنظیم خانواده را دادند و باعث شدند امروز، ایران در این جایگاه و شرایط طلایی قرار بگیرد. و باز هم مثال می‌زنم از مادر خود که همیشه به انتخاب خودش می‌خواست فقط دو بچه داشته باشد ولی ۶ فرزند آورد و متأسفانه مجبور شد سقط جنین ناایمن داشته باشد و همیشه از این بابت احساس گناه داشت و تا زمانی که به حج رفت همیشه فکر می‌کرد که چه طور می‌تواند این گناهش را پاک کند. حال آن که خدمات تنظیم خانواده مهم‌ترین رکنش دادن همین حق انتخاب به زوجین است. الان در ایران جمعیت جوان بسیار بالایی در گروه سنی ۱۵ تا ۶۴ ساله داریم که می‌توانند به اقتصاد کشور کمک کنند و موتور پیشرفت کشور شوند. این گروه درصد بسیار بالایی از جمعیت ایران هستند و اگر دولت بتواند برنامه‌های درست داشته باشد و از این گروه استفاده بهینه کند نتایج اقتصادی بزرگی به دست خواهد آورد. این امکان دایمی نیست و فقط تا سال ۲۰۵۰ است و اگر ایران بتواند برای این گروه‌های سنی شغل ایجاد کند، سرمایه‌گذاری کند، سطح دانش و آموزششان را بالا ببرد، سطح اقتصادی کشور بالا می‌رود. بر عکس اگر نتواند برای این جمعیت انبوه جوان اشتغال و زمینه کار مولد ایجاد کند، هزینه‌های جامعه بالا می‌رود و سد راه توسعه می‌شود. در این رابطه ایران در منطقه وضعیتش مانند وضعیست سنگاپور و هنگ‌کنگ در دهه ۶۰ تا ۹۰ هست که آن‌ها توانستند تولید ناخالص سرانه خود را ۷ برابر کنند، فقط به این دلیل که از پویایی جمعیت و سود جمعیتی شان درست استفاده کردند و برنامه‌های درست تنظیم کردند.

درباره فرزندآوری زنان در ایران پیش‌تر گفتم که تحصیلات و آموزش تنظیم خانواده نیست که موجب کاهش تعداد زاد و ولد شده‌است. بلکه آگاهی از حق بارداری آگاهانه در میان زنان تحصیلکرده باعث این روند شده است. در واقع در ایران سطح سواد زنان نه فقط در سطوح اولیه سواد بلکه در سطح دانشگاهی بسیار بالا رفته است و لازم است که اینان از حق انتخاب و فرصت‌های برابر برای مشارکت در بازار کار برخوردار باشند زیرا دولت با سرمایه‌گذاری آن‌ها را به جایی رسانده و اگر نتوانند در اقتصاد کشور مشارکت کنند این سرمایه گذاری هدر می‌رود. از طرف دیگر نگرانی درباره نقش زن در خانواده که نقش بسیار مهمی است بوجود آمده ولی نقش زن در خانواده فقط با کنار گذاشته شدنشان از بازار کار ایفا نمی‌شود بلکه باید قوانین حمایتی و سیاست‌های حمایتی وجود داشته باشد که زن بتواند تعادل میان کار در خانه و بازار کار داشته باشد. زنان باید حق مرخصی درست برای زایمان، مراکز برای نگهداری کودکانشان در محل کار، مرخصی برای زمانی که بچه‌ها مریض می‌شوند داشته باشند. با تدوین سیاست‌های درست حمایتی زن‌ها هم می‌توانند بهره‌وری بیشتری داشته باشند و به اقتصاد کشور کمک کنند.

دوباره تاکید می‌کنم اگر دولت فرصت مشارکت اقتصادی به زنان را ندهد در واقع تمامی منابع و سرمایه گذاری که برای تحصیل زنان کرده به هدر می‌رود. الان مشارکت زنان در اجتماع و اقتصاد فقط ۳۰ درصد است و اگر بتوانند این را به ۵۰ تا ۶۰ برسانند تأثیرش چندین برابر می‌شود ولی لازم‌هاش این است که تعادل برقرار باشد میان مشارکت اقتصادی و مشارکتی که یک زن در نقشش در خانواده باید داشته باشد و این فقط در صورتی مقدور است که سیاست‌های حمایتی خانواده تدوین شود و زنان بتوانند تعادل بیرون و داخل را با استفاده از این سیاست‌ها حفظ کنند.

در این راستا صندوق جمعیت برای سلامت جنسی خانواده‌ها تلاش می‌کند و این یکی از مسایلی است که دولت این روزها در این باره صحبت می‌کند و جزو مسایل مهم است و صندوق می‌تواند نقش مهم و موثری در برقراری این امر و ارائه راهکارها داشته باشد زیرا رضایت در خانواده بسیار مهم است.

- منظورتان از رضایت در خانواده چیست؟ آیا رضایت خانواده از زنان یا رضایت در خانواده برای همه افراد آن؟

* من برای پاسخ به این سؤال به همان آیه‌های «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» و «هن لباس لکم وانتم لباس لهن» و آیاتی نظیر این اشاره می‌کنم که اهمیت رضایت خانواده را نشان می‌دهند. از طرف دیگر برای بقای خانواده نباید نقش سلامت جنسی فراموش شود و تحقیقات نه تنها در قرآن که در تمامی دنیا نشان داده‌اند که رضایت خانوادگی باعث کاهش طلاق می‌شود و این یکی از مسایلی است که صندوق جمعیت می‌تواند در کنار دولت در رواج آن نقش موثری ایفا کند.

در دنیای امروز ما همه در یک شهر یا روستای کوچک زندگی می‌کنیم (همان مفهوم دهکده جهانی) و متأسفانه الان جوانان ما

در این خطر هستند که از طریق شبکه‌های اجتماعی اطلاعات اشتباه درباره مسایل بهداشت باروری و مسایل جنسی به آن‌ها داده شود و این در آینده برایشان خطرآفرین است. بنابراین بسیار مهم است که اطلاعات درست و کافی از طریق افراد معتبر و قابل اعتماد در دسترس جوانان باشد که وقتی می‌خواهند برای آینده شان برنامه ریزی کنند از منابعی نظیر مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز بهداشتی، افراد آموزش دیده‌ای مثل خودشان و یا پدر و مادرشان دریافت کنند. در خیلی از کشورهای مسلمان منطقه برنامه‌ای هست به نام «peer to peer» که در واقع برنامه‌ای هست که جوانان از هم نسلان خودشان آموزش‌های لازم را می‌بینند تا اطلاعات درست را در اختیار جوانان بگذارند و از کانال‌های درست برای آینده شان برنامه ریزی کنند.

دو کلید از چهار کلید صندوق جمعیت ملل متحد به منظور گشودن فرصت‌ها برای جوانان که یکی «دسترسی به آموزش بهداشت باروری و متکی به مهارت زندگی» و دیگری «ترویج مجموعه‌ای از خدمات و لوازم بهداشتی برای جوانان است». اما وقتی وسایل بهداشت باروری رایگان نیستند یعنی دسترسی همگانی به ویژه در مناطق محروم و میان افشار آسیب پذیر یا در معرض خطر از بین رفته است.

از طرف دیگر صندوق یکی از ده تامین کننده مالی مشترک UNAIDS است. در ایران آمار رسمی شیوع ایدز میان زنان بالا رفته و ۴۲ درصد ابتلا مربوط به رابطه جنسی بوده است. چه بسته پیشنهادی دارید که به دولت ارائه دهید تا از این معضل به درستی عبور کند؟

* من تاکید می‌کنم منشور صندوق جمعیت، دسترسی همگانی به وسایل بهداشت جنسی و باروری است و این یکی از اصولی است که سعی می‌کنیم همیشه به عنوان پیشنهاد و در اولویت مذاکره با دولت‌ها قرار دهیم. ارائه خدمات لوازم بهداشتی برای همگان چیزی هست که در کنفرانس بین المللی جمعیت بارها و بارها مطرح شده و ایران هم در آنجا بوده و چیزی که ما از دولت ایران شنیدیم این است که این قدر قیمت و هزینه این لوازم بهداشتی پایین است که در واقع همه می‌توانند آن‌ها را به راحتی خریداری کنند ولی من کاملاً متوجه هستم که وقتی کسی خیلی فقیر است ترجیح می‌دهد حتی آن پول اندک را جای دیگری خرج کند تا این که برود لوازم بهداشتی بخرد. اما از آنجا که ما همیشه به دسترسی همگانی تاکید می‌کنیم باز هم در این راستا با دولت و وزارت بهداشت مذاکره می‌کنیم.

زیرا این یک باور اشتباه است که محدود کردن دسترسی باعث می‌شود که نرخ باروری افزایش پیدا کند. این اصلاً درست نیست. فقط باعث می‌شود سقط جنین‌های ناامن پیش بیاید و مرگ و میر مادران بالا برود و این از نظر اسلام حرام است که سقط جنین ناامن انجام شود و این اصلاً جایز نیست.

باروری یک واکنش رفتاری فردی است و هیچ اجباری نمی‌تواند در آن باشد و با کاهش خدمات یا کاهش لوازم بهداشتی هیچ کس را نمی‌توانیم مجبور کنیم فرزند بیشتری بیاورد یا نرخ باروری بالا رود. کاری که می‌تواند کمک کند به افزایش باروری، تدوین سیاست‌های دوستدار خانواده است: سلامت جنسیتی، افزایش رضایت خانواده‌ها، افزایش مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی و در کنارش سیاست‌های حمایتی برای زنان. نرخ باروری با ارایه سیاست‌های درست و ارتقای رضایت خانواده بالا می‌رود نه با حذف یا محدود کردن چیزی.

همچنین بعضی از وسایل تنظیم خانواده نه فقط برای تنظیم بارداری بلکه برای کنترل ایدز استفاده می‌شوند و باید این را لحاظ کرد که در دسترس همگانی نبودن به گسترش ایدز در جامعه دامن می‌زند و صندوق جمعیت به عنوان یکی از حامیان برنامه «یو ان ایدز» همکاری‌های خیلی خوبی برای کاهش بیماری‌های مقاربتی و ایدز دارد و همواره همگام با UNAIDS است و کارش این است که آگاهی و سطح اطلاعات جوانان را بالاتر ببرد تا از رفتارهای پرخطر جلوگیری کنند و از این راه شیوع این بیماری در بین جوانان کاهش یابد.

و آخرین سوال ؛ از جوانان و زنان گفتیم و به سالمندان هم باید اشاره کنیم. ضمن این که شما به درستی به ترس جامعه از کاهش مولید و پیرشدن جمعیت اشاره کردید. من هم به برخی مطالب غیرعلمی که برخی رسانه‌ها با این عنوان مطرح می‌کنند و به این ترس دامن می‌زنند اشاره می‌کنم و از شما می‌خواهم به عنوان نماینده صندوق جمعیت ملل متحد در ایران، تعریف درستی از جامعه پیر و ارزیابی‌تان از وضعیت جمعیت ایران در این باره ارائه دهید و این که حاکمیت در این باره باید چه تدابیری لحاظ کند؟

* جامعه‌ای نسبتاً پیر انگاشته می‌شود که بیش از ۱۰ درصد جمعیت آن بالای ۶۵ سال باشد. باتوجه به اینکه در سراسر دنیا نسبت افراد مسن به کل جمعیت افزایش یافته بایستی در این تعریف تجدیدنظر کرد. پیری پدیده‌ای جهانی است و امروزه ۱۲ درصد میانگین جمعیت دنیا بالای ۶۵ سال است و پیش بینی شده در سال ۲۰۵۰، ۲۱ درصد جمعیت جهان در گروه سنی بالای ۶۰ سال باشند. بیشتر این جمعیت نیز در کشورهای درحال توسعه خواهند بود و علت این امر بالا بودن رشد جمعیت کشورهای در حال توسعه در دهه‌های گذشته است. در واقع هر قدر در مقطعی رشد جمعیت بالا باشد، در آینده پیری جمعیت بیشتر می‌شود چون افراد ولادت یافته طی یک دهه، شش دهه بعد به سن پیری می‌رسند و نرخ پیری را بالا می‌برند. فقط در جوامعی که عقب مانده باشند و نرخ مرگ و میرشان بالا باشد پیری جمعیت رخ نمی‌دهد چون مردم قبل از اینکه به سن پیری برسند می‌میرند. برای همین توسعه یافته ترین و پیشرفته‌ترین کشورهای جهان بیشترین جمعیت پیر را دارند.

در گزارش سال ۲۰۱۳ درباره پیری آمده است: این پیری بی سابقه است، یعنی جهان چنین پیری جمعیت را در تاریخ خود تجربه نکرده است.

در ایران پیری جمعیت نتیجه افزایش امید به زندگی است و کشور باید از این موضوع بسیار خوشحال باشد زیرا مردم بیشتر و سالم‌تر عمر می‌کنند.

امروزه امید به زندگی در ایران حدود ۷۱ سال است. گذار جمعیتی، کم شدن باروری و مرگ و میر از دلایل دیگر پیری جمعیت است که روی ساختار سنی جمعیت تأثیر داشته است. الان ۷۱ درصد جمعیت در سن کار هستند یعنی بین ۱۵-۶۴ سال سن دارند. ۸ درصد جمعیت مسن بالای ۶۰ سال و ۲۱ درصد جمعیت در گروه سنی ۰-۱۴ ساله هستند. در واقع در حال حاضر جمعیت ایران کاملاً جوان است زیرا ۳۱ درصد جمعیت بین ۱۵ تا ۲۹ و ۷۱ درصد نیز در سن کار یعنی بین ۱۵ تا ۶۴ سال قرار دارند. این واقعیت نشانگر فرصتی است که تا سال ۲۰۵۰ که جمعیت بالای ۶۰ سال به ۳۰ درصد برسد طول خواهد کشید و میزان اثربخشی این فرصت تابعی از برنامه ریزی و سرمایه گذاری دولتهاست. بار دیگر تأکید می‌کنم خدمات تنظیم خانواده برای جلوگیری از بیماری‌های خطرناک از جمله ایدز و رفتارهای خطرناک از جمله سقط جنین نا ایمن ضروری است. کاهش باروری در میان زنان ایرانی به خاطر افزایش آگاهی و سواد آنهاست نه به خاطر سیاست تنظیم خانواده. این اشتباه خطرناکی است که به خاطر افزایش باروری، بهداشت باروری و سلامت مادر و کودک را به خطر بیندازیم و موجب رواج و تشدید سقط جنین شویم. هدف صندوق جمعیت ملل متحد که عصاره دانش و خیرخواهی ملل مختلف جهان است آن است که به جهانی دست یابیم که در آن: هر بارداری، خواسته هر زایمان، ایمن و هر استعدادی شکوفا شود.